EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.10.2.
COM(2025) 587 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

az Európa kulturális fővárosai kezdeményezés 2020-2033. évekre szóló fellépésének első időközi értékelése

{SWD(2025) 284 final}

1. Bevezetés

A Melina Mercouri volt görög kulturális miniszter ötlete alapján 1985-ben megszületett **Európa kulturális fővárosa** (a továbbiakban: EKF) kezdeményezés az Európai Unió kiemelt fellépése. A kezdeményezés célja Európa gazdag kulturális sokszínűségének és közös örökségének népszerűsítése és megünneplése, ezáltal fokozva a polgárok közös kulturális térséghez való tartozásának érzését, valamint megerősítve a kultúra hozzájárulását a városok hosszú távú fejlődéséhez. Kezdetben a városokat a tagállamok a „Kultúra Európai Városának" jelölték ki a kulturális ügyekért felelős miniszterek állásfoglalása alapján, ami annak elismerését jelentette, hogy a városok alapvető szerepet játszanak a kultúra alakításában és terjesztésében Európában. A (2005-ben a 649/2005/EK határozattal módosított) 1419/1999/EK határozat elfogadását követően a „Kultúra Európai Városa" elnevezés „Európa kulturális fővárosa" lett, és a kezdeményezést közösségi fellépésként határozták meg. 2006-ban újabb határozat (1622/2006/EK) elfogadására került sor, amely kiegészítette az Európa kulturális fővárosainak kiválasztására és ellenőrzésére vonatkozó szabályokat. A jelenlegi jogalapot, a 445/2014/EU európai parlamenti és tanácsi határozatot 2014-ben fogadták el a 2020–2033. évekre vonatkozóan.

Ez az EKF fellépés 2020–2033-as időszakra vonatkozó első időközi értékelése, amelyet a határozat 16. cikkének (2) bekezdése ír elő. A fellépés teljesítményét a minőségi jogalkotásra vonatkozó iránymutatásokban és eszköztárban meghatározott öt értékelési kritérium alapján méri fel: eredményesség, hatékonyság, relevancia, koherencia és uniós hozzáadott érték, valamint a beavatkozás hosszabb távú hatása annak érdekében, hogy jobban megértsük az EKF-eseménysorozat megrendezéséhez kapcsolódó lehetséges örökséget. Célja továbbá, hogy bevált gyakorlatokat és tanulságokat azonosítson a kulturális stratégiáik és kulturális kínálatuk továbbfejlesztése iránt érdeklődő jövőbeli EKF-ek és európai városok számára. Végezetül az értékelés megállapítja, hogy a fellépés tekintetében melyek azok a javítási lehetőségek, amelyeket meg kell fontolni a kezdeményezés 2033 utáni utódja esetében.

A Covid19 által a 2020–2033-as időszak elején a fellépés végrehajtására gyakorolt hatás miatt a korábbi jogi eszköz rendelkezései alapján kiválasztott és nyomon követett különböző EKF-ek és címet viselő városok szélesebb körének bevonásáról született döntés. Erre azért volt szükség, hogy jobb képet kapjunk a fellépés hosszabb távú hatásáról.

A fellépés kialakítása

A 2020–2033-as időszakra vonatkozó jelenlegi jogalap értelmében minden évben két tagállam jogosult arra, hogy otthont adjon az EKF fellépésnek, a határozatban megállapított időrendi sorrendben. Emellett 2022-ben, 2024-ben, 2028-ban, 2030-ban és 2033-ban egy EFTA/EGT-ország, tagjelölt ország vagy potenciális tagjelölt (nem uniós ország) városa is viselheti a címet. A tagállamok nemzeti szinten, saját illetékes hatóságaik felelőssége mellett és az Európai Bizottság segítségével bonyolítják le kiválasztási eljárásukat. A Bizottság közvetlenül felel a nem uniós országok városai közötti nyílt pályázatok megszervezéséért.

A pályázatok legkésőbb hat évvel a cím viselésének éve előtt kezdődnek, amikor az érintett tagállam (a nem uniós tagállamok városai közötti verseny esetében a Bizottság) pályázati felhívást tesz közzé. A felhívásban szerepel a jogalapban meghatározott hat kritérium: „hosszú távú stratégiához való hozzájárulás", „európai dimenzió", „kulturális és művészeti tartalom", „megvalósítási képesség", „társadalmi kapcsolatok" és „irányítás".

A kiválasztás ezt követően két szakaszból áll: előválasztás legkésőbb öt évvel a cím viselésének éve előtt (a pályázó városokat szűkítik az előválogatott jelöltek listájára), majd kiválasztás kilenc hónappal később (egy várost javasolnak a címre). Egy szakértői testület megvizsgálja a pályázatokat a fellépés célkitűzéseinek és kritériumainak fényében. A testület ajánlása alapján az érintett tagállam (a nem uniós országok esetében a Bizottság) hivatalosan kijelöli a nyertes várost.

A kijelölést követően a várost a cím viselésének évéig ellenőrzési eljárásnak vetik alá. Az eljárás részeként a Bizottság három ülést hív össze a város és a testület között, hogy áttekintsék az előrehaladást és iránymutatást adjanak. A testületnek a monitoringeljárás végén tett ajánlása alapján a Bizottság dönt arról, hogy a címviselés évének elején kifizeti-e a Melina Mercouri-díjat a városnak. A pénzjutalmat a Kreatív Európa program finanszírozza.

A kiválasztási és monitoringeljárásokért felelős szakértői testület legfeljebb 12 tagból áll: tíz tagot az uniós intézmények és szervek neveznek ki folyamatosan hároméves időtartamra (hármat az Európai Parlament, hármat az Európai Unió Tanácsa, hármat a Bizottság és egyet a Régiók Európai Bizottsága), és legfeljebb két tagot az érintett tagállam jelöl.

Az európai szakértők előzetes kiválasztását a Bizottság végzi részvételi szándék kifejezésére való felhívás útján. A szakértők kiválasztásának kritériumait a jogalap 6. cikke sorolja fel.

A fellépést a Bizottság az Oktatásügyi, Ifjúságpolitikai, Sportügyi és Kulturális Főigazgatóság (DG EAC) Kreatív Európa egységén keresztül irányítja.

Elődjéhez képest a 445/2014/EU határozat által szabályozott EKF fellépés a következő változásokat hozta:

- A kiválasztott városok uniós szintű megerősítése szükségességének megszüntetése, az EKF címet viselő városokat közvetlenül az érintett tagállam jelöli ki.
- A fellépés megnyitása a tagjelölt országok, a potenciális tagjelöltek és az EFTA/EGT-országok számára.
- Konkrétabb és szilárdabb kiválasztási kritériumok, nagyobb hangsúlyt fektetve a fellépés hosszú távú hatására és az európai dimenzióra.
- A testületi tagok profiljával kapcsolatos megfontolások beépítése a jogalapba.
- Kettő helyett három monitoringülés megszervezése; az első három évvel a cím viselésének évét megelőzően, az utolsó pedig néhány hónappal a cím viselésének éve előtt.
- Az utólagos értékeléssel kapcsolatos felelősség átruházása az Európai Bizottságról a kijelölt városra.
- A Melina Mercouri-díj kifizetésének elhalasztása a címviselés évének kezdete előtti két hónapról az év elejére.

2. A fellépés fejlettségi szintje

1985 óta a címet 82 különböző városnak ítélték oda az uniós tagállamokban (beleértve az Egyesült Királyságot is a kilépésről rendelkező megállapodás 2020. évi hatálybalépéséig), és 5 városnak a nem uniós országokban: Izland (2000), Törökország (2010), Norvégia (2000, 2008, 2024), Szerbia (2022) és Észak-Macedónia (2028). A jelenlegi jogalap alapján 22 várost választottak ki, amelyek közül e közlemény kidolgozásakor 13 város ad/adott otthont a fellépésnek, míg 9 kiválasztott város jelenleg felkészül a cím viselésének évére.

A 445/2014/EU határozatot 2017-ben módosították az Európai Szabadkereskedelmi Társulás azon országainak bevonása érdekében, amelyek az Európai Gazdasági Térségről szóló

megállapodás részes felei. A Covid19-világjárvány miatt 2020-ban ismét módosították. Mindkét 2020-as EKF-nek (Rijeka és Galway) lehetőséget kínált arra, hogy 2021. április 30-ig meghosszabbítsák EKF-évüket. Ezenkívül Temesvár és Elefsina EKF-évét 2021-ről 2023-ra, Novi Sadban pedig a cím viselésének évét 2021-ről 2022-re halasztották.

Mivel Ukrajna és Grúzia 2022-ben, illetve 2023-ban uniós tagjelölti státuszt kapott, mindkét ország jogosulttá vált a nem uniós országok városai előtt nyitva álló pályázatra, mivel mindkét ország részt vesz a Kreatív Európa programban is.

3. Az értékelés megállapításai: sikerek és kihívások

Eredményesség

Megállapítást nyert, hogy az EKF fellépés több kulturális tevékenységet és szélesebb körű kulturális kínálatot eredményezett a házigazda városokban, mind a műfaj, mind a helyszín tekintetében. Az EKF-ek 2013 és 2022 közötti helyi értékeléseit vizsgálva, **egy tipikus EKF-év mintegy 1000–1200 különálló kulturális tevékenységet foglal magában**. Jelentős hatást gyakorolt a kulturális tevékenységekbe és az infrastruktúrába történő beruházásokra is a házigazda városokban, mivel a házigazda város közigazgatásának kulturális költségvetése – az EKF cím viselése következtében – gyakran körülbelül ötszörösére nőtt. **A 2013–2022 közötti EKF-ek hivatalos részvételi adatai azt mutatják, hogy ebben az időszakban mintegy 38,5 millió ember vett részt** közönségként, kurátorként vagy projektek kedvezményezettjeként **az EKF fellépés által támogatott kulturális tevékenységekben**. Ez a dinamizmus, valamint annak lehetősége, hogy a nyilvánosság ingyen részt vehet számos rendezvényen, segítette a kultúrát fogyasztó kedvezményezettek körének bővítését, és arra ösztönözte a kulturális fronton nem aktív embereket, hogy vegyenek részt a kulturális tevékenységekben. Számos EKF bevont például iskolai tanulókat, hátrányos helyzetű személyeket (például migránsokat és munkanélkülieket), valamint a város peremterületein élő embereket.

Az EKF fellépés emellett hozzájárult a kulturális és kreatív ágazatok megerősítéséhez a házigazda városokban. Bár e hatás egy része célzott kapacitásépítési projektekből származott, nagyrészt a formális és informális kulturális ökoszisztémák létrehozása vezérelte. Az EKF fellépés arra ösztönözte a helyi érdekelt feleket, hogy működjenek együtt a kulturális programok kidolgozásában és végrehajtásában. Ez az együttműködés a nagyszámú kulturális projekt irányítása során szerzett tapasztalatokkal együtt segítette a helyi tehetségek fejlesztését és a hosszú távú ágazati kapacitás kiépítését.

Az értékelés hangsúlyozza, hogy az EKF sikeresen teljesíti azt a stratégiai célkitűzését, hogy egy erős kulturális program megvalósítása révén növelje a házigazda városok nemzetközi ismertségét. Ezt különösen jól szemlélteti a házigazda városokba érkező külföldi látogatók számának növekedése, a kiterjedt nemzetközi médiafigyelem az év előtt és az év során, valamint a fokozott nemzetközi együttműködés. Összességében a releváns adatokat összegyűjtő EKF-ek általi elemzés azt mutatja, hogy **az EKF-év mintegy 30–40 %-kal növelheti a látogatók számát a házigazda városban** (akik közül 25–35 % külföldről érkezik).

Hatékonyság

Az értékelés megállapította, hogy az **EKF kialakításánál fogva költséghatékony fellépés, amely az Unió számára viszonylag alacsony költséggel (évente mintegy 3–5 millió EUR) képes köz- és magánfinanszírozást mozgósítani**. Az EKF-ek 2013 és 2022 közötti

költségvetéseinek elemzése azt mutatja, hogy **a fellépés együttesen mintegy 900 millió EUR összegű finanszírozást generált EU-szerte a kulturális menetrend számára**, figyelembe véve az uniós, nemzeti, regionális, helyi és magánforrásokból elköltött összes finanszírozást.

A Melina Mercouri-díj (1,5 millió EUR) az EKF címet viselő városok teljes költségvetésének csak töredékét, 2–7 %-át teszi ki. Jelentős rész származik állami forrásokból; a nemzeti, helyi és regionális finanszírozás együttesen a költségvetés 71 %-át biztosítja. Meg kell azonban jegyezni, hogy gyakran van eltérés a tervezett és a tényleges költségvetések között, és a legtöbb város különböző tényezők – például a nemzeti kormányok pénzügyi kötelezettségvállalásainak csökkenése és előre nem látható körülmények – miatt hiánnyal néz szembe. Csak néhány város hajtotta végre a programját az eredetileg tervezett költségvetésnek megfelelően.

Az értékelés felvázolta a fellépés hatékonyságát érintő kihívásokat is, és azokat a tanulságokat, amelyeket a pályázó vagy a címet viselő városok levonhattak az EKF-fel kapcsolatos tapasztalataikból. Például az előválasztási és a végső kiválasztási szakasz közötti időkorlátok problémát jelentenek a pályázó városok számára, amelyek néha nem tudják teljes mértékben javítani pályázatukat a két kiválasztási forduló között. Egy későbbi szakaszban nehézségekbe ütközhetnek a pályázati eljárás során elvégzett munka és a megszerzett kompetenciák aktiválása terén. Ezen túlmenően nehézségeik lehetnek a múltbéli, a jelenlegi és a jövőbeli EKF-városok közötti megfelelő tanulásra és kommunikációra való támaszkodás terén.

A kiválasztási és monitoringeljárások hatékonysága
A jelenlegi jogalap szerint a kiválasztási eljárás a következő lépésekből áll:

- Pályázati felhívás: legalább hat évvel a cím viselésének évét megelőzően.
- A pályázatok benyújtásának határideje: legalább 10 hónappal a pályázati felhívás közzétételét követően.
- Előválasztási ülés és jelentés: öt évvel a cím viselésének évét megelőzően.
- A módosított pályázatok benyújtásának határideje, valamint kiválasztási ülés és jelentés: körülbelül kilenc hónappal az előválasztási ülést követően.
- Város kijelölése: négy évvel a cím viselésének évét megelőzően.

A kiválasztást követően három monitoringülésre kerül sor: három évvel, 18 hónappal és két hónappal a cím viselésének évét megelőzően. Bár a megkérdezett érdekelt felek általában véve jól működőnek tartják a jelenlegi kiválasztási és monitoringeljárásokat, azonosították a javításra szoruló területeket is:

- **A pályáztatás ütemterve**: Bár kormányzati szinten a kiválasztási eljárás ütemterve összességében megfelelőnek tekinthető, a városok számára kihívást jelent a jelenlegi határidők betartása. Különösen az előválasztás és a végső kiválasztás közötti kilenc hónapos időszak. Ez a szűk időkeret nyomást gyakorol a városokra, különösen a kisebb vagy kevésbé tapasztalt városokra a nemzetközi kapcsolatok kiépítése és a helyi érdekelt felek kötelezettségvállalásainak biztosítása tekintetében.
- **Monitoringülések**: Egyes érdekelt felek a monitoringeljárás helyett inkább tanácsadói szerep betöltését szorgalmazták, amelynek keretében a testület szakértői szorosan együttműködnek a városokkal, valós idejű megoldásokat és mentorálást kínálva. Ez összhangban lenne az EKF-ek szükséges készségeinek és kapacitásépítésének hiányával kapcsolatos kihívásokkal.

Általánosságban megállapítható, hogy bár a kiválasztást követő négy év elegendő lehet a városok számára a rendezvény megvalósításához, ez az időkeret kihívást jelenthet, ha egy város még nem érte el a kulturális érettség bizonyos szintjét. Ez ugyan nem feltétlenül jelenti azt, hogy a kevésbé felkészült városokat nem kell figyelembe venni a cím odaítélésekor,

pályázataikat reálisan kell megvizsgálni és megítélni a város tényleges kulturális kapacitásának fényében, és kiválasztásuk esetén elegendő iránymutatást, nyomon követést és kapacitásépítési lehetőséget kell biztosítani számukra.

Az érdekelt felek azt is megjegyezték, hogy sok idő veszhet kárba az EKF két fő dimenziójával, az európai dimenzióval és az örökül hagyott tevékenységekkel kapcsolatos félreértések miatt. Míg az értékelés résztvevői azt állították, hogy végső soron mindkét kifejezést megértették, néhányan úgy vélték, hogy az európai dimenzió gyakorlati megnyilvánulására vonatkozó egyértelműbb iránymutatás időt takarítana meg a pályázati, illetve a tervezési szakaszban.

A testületi szakértők bevonása és a feladatok átadása szintén fejlesztésre szoruló terület, mivel az új tagok gyakran nem rendelkeznek a zökkenőmentes átmenethez szükséges megfelelő eszközökkel, ami tudásvesztéshez és egyenlőtlen részvételhez vezet. Az EKF fellépés számára előnyös lehetne a strukturált bevonási folyamatok kidolgozása és a testületi szakértők tanácsadói szerepének hangsúlyozása e kihívások leküzdése érdekében. Általánosságban elmondható, hogy egy uniós szintű központosítottabb kommunikációs stratégia nemcsak a kezdeményezés egészének, hanem a címet viselő városoknak a láthatóságát is növelné, széles körű támogatást biztosítva számukra.

Koherencia

Az EKF fellépés erős belső és külső koherenciát mutat. A házigazda város kiválasztásának és irányításának eljárásai jól illeszkednek az EKF célkitűzéseihez, és a pályázati eljárás előírja, hogy a városok szélesebb körű kulturális stratégiába építsék be az EKF-projektet, bevonva az egyes érdekelt feleket és a különböző kormányzati szinteket. A nemzeti érdekelt felek különösen fontosak, mivel az EKF-et gyakran nemzeti jelentőségű ügynek tekintik. Ugyanakkor kihívások merülhetnek fel a helyi prioritások és az európai célkitűzések közötti egyensúly megteremtésében, különösen az európai dimenzió tekintetében.

Az EKF összhangban van más uniós programokkal, különösen a kulturális és kreatív ágazatok kiemelt uniós programjával, a Kreatív Európa programmal. Mindkettőnek olyan alapvető célkitűzései vannak, mint a kulturális sokféleség erősítése és a határokon átnyúló együttműködések előmozdítása. Hasonlóképpen, mindkettő támogatja az EU kulturális és kreatív ágazatainak versenyképességét, fokozza a kulturális részvételt és erősíti az európai identitást. Az EKF fellépés a zöldítés és a társadalmi befogadás területén az EU prioritásaival azonos jellemzőkkel bír. A környezetvédelmi prioritásokkal és az EU külső politikáival való összehangolás terén további javításokra van lehetőség. Míg a címet viselő városok, régiójuk vagy tagállamuk uniós finanszírozásban részesülhet, beleértve a kultúra területén a kohéziós politika keretében nyújtott finanszírozást is, az EKF fellépések és az egyéb uniós finanszírozási források közötti proaktív koordináció továbbra is korlátozott. A nemzeti kezdeményezésekkel való kapcsolatot illetően az értékelés szinergiákat, valamint néhány korlátozott átfedést állapított meg.

Uniós hozzáadott érték

Az EKF fellépés **egyértelmű és jelentős uniós hozzáadott értéket képvisel azáltal, hogy előmozdítja a házigazda városok és más országok kulturális szereplői közötti nemzetközi együttműködést, növeli az európai városok láthatóságát, és erősíti a közös európai kulturális identitást.** Az EKF támogatásával a városok – különösen a kisebb és nemzetközileg kevésbé elismert városok – sikeresen hozzáfértek a globális kulturális hálózatokhoz,

nagyratörő és sokszínű kulturális programoknak adtak otthont, és olyan közönséget és médiafigyelmet vonzottak, amelyek egyébként elérhetetlenek lettek volna számukra.

A kezdeményezés nemcsak a nemzetközi turizmus és a határokon átnyúló partnerségek fellendítéséhez vezetett, hanem hozzájárult a városrehabilitációhoz, a polgári szerepvállaláshoz és a helyi kulturális ágazatok megerősítéséhez is. Egyes városok kiváló példái annak, hogy az EKF cím miként működhet a hosszú távú fejlődés, a kulturális diplomácia és az olyan uniós értékek megtestesülésének katalizátoraként, mint a tolerancia és a béke. Azáltal, hogy lehetővé teszi az együttműködést mind az uniós, mind a nem uniós országok művészeivel és intézményeivel, a fellépés támogatja az EU kulturális diplomáciai céljait, és megerősíti Európa egészének kulturális szerkezetét.

Mindazonáltal az értékelés számos olyan strukturális korlátot emel ki, amelyek gátolják az EKF fellépésben rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázását. Nevezetesen a tudásmegosztásra szolgáló hivatalos intézményi mechanizmusnak és a kulturális szereplők központosított adatbázisának hiánya korlátozza a cím viselésének évében létrehozott hálózatok fenntarthatóságát és hatókörét. Emellett, bár a kezdeményezés sikeresen erősíti az európai értékeket, a nem következetes politikai támogatás és a cím viselése utáni korlátozott szerepvállalás fenyegetheti a címviselés évének hatását. Az értékelés ezért azt javasolja, hogy a strukturáltabb uniós szintű támogatás (a kommunikáció, az adatmegosztás és az utógondozási stratégia terén) elengedhetetlen lenne az EKF fellépés eredményességének és tartós hatásának fokozásához.

Relevancia

A fellépés Európa társadalmi-gazdasági változásaival és kulturális környezetével párhuzamosan folyamatosan fejlődik. A kezdeményezés az EU egyik legrégebbi kulturális fellépéseként továbbra is összhangban van a városok hosszú távú fejlesztési céljaival, különösen a kultúrának a várostervezésbe és a szakpolitikai döntéshozatalba való beépítése terén. Az a követelmény, hogy a pályázó városoknak átfogó kulturális stratégiákat kell kidolgozniuk, átalakította a kultúra önkormányzatok általi megítélését és hasznosítását, ami gyakran a város egészére kiterjedő kulturális politikák kialakításához vagy tökéletesítéséhez vezetett. Ezek a folyamatok nem korlátozódnak kizárólag a címet sikeresen elnyerő városokra; még azok a városok is profitálnak a megerősített kulturális stratégiákból és jobb tervezési keretekből, amelyek nem nyerik el a címet. Számos példa szemlélteti, hogy a pályázati eljárás miként ösztönözheti a városi szinten túlmutató regionális stratégiák kidolgozását.

Az EKF fellépésnek a várospolitikai keretekbe való integrálása gyakran megerősíti és kiterjeszti a már meglévő intézkedéseket, legitimitást biztosítva a kulturális fejlődés számára, és ismét előtérbe helyezve azt. Emellett a pályázati eljárás bizalmat kelt mind a politikai vezetés, mind a kulturális ágazat iránt, ami gyakran a kultúra által vezérelt városrehabilitációba történő kézzelfogható beruházásokhoz vezet. Ezek az eredmények különösen jelentősek, tekintettel arra, hogy a kultúrára szánt önkormányzati költségvetések egyre zsugorodnak: A kulturális fővárosok olyan kiemelt kezdeményezésként szolgálnak, amely biztosítja a helyi politikai támogatást, és szilárd bizonyítékkal szolgál a kulturális beruházások társadalmi-gazdasági értékéről. Az utólagos értékelések következetesen bemutatják a multiplikátorhatást, amely az induló beruházáshoz képest szélesebb körű gazdasági és kulturális hasznokat eredményez, és amelyet a városok a kulturális kezdeményezések folyamatos és fokozott támogatásának igazolására használnak fel.

Az EKF-ek relevanciájával kapcsolatos lehetséges kérdések középpontjában továbbra is a fellépés utógondozása áll. Míg egyes városok létrehoztak utógondozással foglalkozó szervezeteket, sok más város nem rendelkezik megfelelő hosszú távú tervezési

mechanizmusokkal. Mivel a címviselés évének számos előnye csak évekkel a lezárása után válik láthatóvá, az EKF végrehajtó szerveinek gyors megszüntetése gyakran azt eredményezi, hogy elszalasztják a lendület fenntartásának lehetőségeit. A gyenge utógondozási stratégia, valamint az adatok korlátozottsága és a hosszú távú értékelési keretek hiánya aláássa a kezdeményezés teljes hatásának kiaknázására irányuló képességet. Összességében az EKF kezdeményezés hozzájárult ahhoz, hogy Európa-szerte fokozzák a kultúrpolitika értékelésének fontosságát. A fókuszcsoportok kiemelték, hogy egyre nagyobb az érdeklődés a kultúra hatásának értékelése iránt, és számos európai városi hálózat külön munkafolyamatokat hoz létre a kulturális hatásvizsgálattal kapcsolatban. Ez arra utal, hogy a kezdeményezés kulcsszerepet játszik a kultúrpolitikai értékelés gyakorlatának helyi szintű előmozdításában.

A fellépés relevanciájának másik fontos dimenziója az, hogy a városok és a környező területek közötti együttműködés révén támogathatja a regionális fejlődést. Néhány példa bemutatja, hogy a kezdeményezés miként képes sikeresen decentralizálni a kulturális hasznokat és növelni a hozzáférést több településen. A strukturális kihívások azonban továbbra is fennállnak, különösen a vidéki területeken és a kisebb településeken, amelyek nem rendelkeznek a hatékony részvételhez szükséges kapacitással.

Ezzel párhuzamosan a fellépés úgy módosult, hogy releváns maradjon az uniós szakpolitikai prioritások szempontjából, beleértve a jogosultság kiterjesztését a nem uniós országokra, nagyobb hangsúlyt fektetve a hosszú távú hatásra és erősítve az európai dimenziót. Az európai dimenzió szerepéről és láthatóságáról, valamint a környezetvédelmi és digitális prioritásoknak a hivatalos kiválasztási kritériumokban való alulreprezentáltságáról folyó viták azonban kijelölik azokat a területeket, amelyeket tovább kell finomítani a kezdeményezés relevanciájának megtartása érdekében a gyorsan változó szakpolitikai környezetben.

4. Következtetések és levont tanulságok

Az értékelés azt mutatja, hogy az EKF az EU sikeres kiemelt fellépése, amely nagyon költséghatékony, és az uniós költségvetésre csak rendkívül korlátozott hatást gyakorol. Emellett a fellépés átalakító hatással lehet a különböző pályázókra és a kiválasztott városokra, mivel annak, hogy a cím elnyerése tekintetében számításba lehessen venni őket, feltétele a hosszú távú tervezés és a kultúrának a helyi várospolitikába való beépítése. A fellépés emellett szoros összhangban van az EU más intézkedéseivel, különösen a Kreatív Európa programmal, és lehetővé teszi az uniós értékek terjesztését, továbbá az európai kulturális szakemberek és művészek, valamint műveik népszerűsítését az EU-ban és azon kívül.

Az EKF kezdeményezés 2020–2033. évekre szóló fellépésének első időközi értékelése rávilágított mind a sikerekre, mind a kihívásokra, és kulcsfontosságú tanulságokkal szolgál a jövőre nézve. A megállapítások iránymutatásul szolgálnak az EKF kezdeményezés 2033 utáni következő szakaszához, biztosítva annak folyamatos sikerét és relevanciáját.

Nagyobb hangsúly helyezése az „európai dimenzióra” a pályázati eljárásban: Az „európai dimenzió” az EKF fellépés és a kiválasztási kritériumok kulcsfontosságú eleme. A visszajelzések alapján azonban úgy tűnik, hogy ezt a különböző érdekelt felek gyakran nem értik teljes mértékben. Az Európai Bizottság megvizsgálhatná, hogy miként lehetne jobban megértetni ezt a dimenziót.

Hosszú távú tudás: A hivatalos EKF-hálózat hiánya miatt fennáll annak a kockázata, hogy az újonnan kijelölt és a korábbi városok között tudásvesztésre kerül sor. A Bizottság tanulmányozhatná, hogyan lehetne előmozdítani a tudásmegosztást az EKF-közösségben

annak érdekében, hogy a fellépésben rejlő lehetőségek teljes mértékben kiaknázhatók legyenek, különös tekintettel annak európai dimenziójára.

Kommunikáció: Az Európai Bizottság számos csatornán – többek között sajtóközleményeken, weboldalakon és a közösségi médián keresztül – aktívan kommunikál Európa kulturális fővárosainak hivatalos kijelöléséről. Jelenleg azonban az Európai Bizottság és más uniós szintű intézmények nem tesznek célzott uniós szintű kommunikációs intézkedéseket az EKF-ek népszerűsítésére. Ez korlátozza a fellépés láthatóságát, hatását, valamint a nyilvánosság tájékozottságát. Az EKF fellépés számára előnyösek lennének a címet viselő városok munkájának támogatására és kiegészítésére irányuló, a tagállamokkal együttműködve és azok hozzájárulásával tett uniós kommunikációs erőfeszítések. Az EKF politikai szintű nagyköveteinek kinevezése segíthetné a kezdeményezést.

Adatok: Az értékelési folyamat során azonosított eredmények és adathiányok alapján felül kell vizsgálni az Európai Bizottság által a különböző EKF-pályázatok megszervezéséért felelős szervezetek rendelkezésére bocsátott mutatócsoportokat.

Szakértői testület: Fontos biztosítani, hogy a szakértői testület rendelkezzen a feladatai hatékony ellátásához szükséges készségekkel és erőforrásokkal. A Bizottság megerősíthetné az együttműködést más intézményekkel annak biztosítása érdekében, hogy a testület mind a képviselet, mind a szakértelem tekintetében sokszínű legyen. Emellett az új tagokra vonatkozó strukturált bevonási folyamat segítene biztosítani, hogy az ilyen tagok jól felkészültek legyenek, továbbá előmozdítaná a zökkenőmentes átmenetet és a leköszönő tagok feladatainak átadását.

Hosszú távú tervezés: Az értékelés kimutatta, hogy a fellépés hosszú távú hatása egyes városokban nem érvényesül teljes mértékben. A Bizottság megvizsgálhatná a „hosszú távú stratégiához való hozzájárulás” kritérium megerősítésének lehetséges módjait, és megszilárdíthatná az értékelési kritériumokat és mutatókat annak érdekében, hogy előmozdítsa a hosszabb távú hatásokat a különböző pályázó városokban.

Összefoglalva, az értékelés kulcsfontosságú információkkal szolgál a program előrehaladásáról és a benne rejlő lehetőségekről. A fellépés 40 év után is releváns tudott maradni, és továbbra is népszerű a városok és területek körében, mivel lehetővé teszi számukra a kultúrán keresztüli fejlődést. Fontos azonban naprakésszé tenni a fellépést annak biztosítása érdekében, hogy az a jövőben is releváns legyen, figyelembe véve különösen az elmúlt években megjelent tendenciákat, például azt, hogy a címet viselő városok között megnövekedett számban fordulnak elő kisebb városok.